

HUISMERKEN GEZET DOOR PIJPENMAKERS

door J. van der Meulen

Naast de gangbare letter-, figuur- en cijfermerken komen ook hielmerken voor, die niet in genoemde categorieën passen. Deze merken variëren van een eenvoudig x teken (afb.2) tot een ingewikkeld patroon van lijnen (afb.7-14). De voorstellingen hebben een louter symbolische betekenis en zijn gebaseerd op de reeds lang in gebruik zijnde huismerken. Vaak komen zij voort uit aardse symboliek waarin men de toekomst-verwachting tracht weer te geven, of ze zijn opgebouwd uit religieuze zinnebeelden, die de betrekking van de mens met het onsterfelijke weerspiegelen.

De oorsprong van de huismerken wordt meestal gezocht in het Noord-Duitse en Scandinavische runen(=geheim)schrift. Mogelijk moet de herkomst zelfs nog vroeger gezocht worden, aangezien het runenschrift veel overeenkomsten vertoont met de tekens die de Akkad-Soemeriërs in Midden-Azië gebruikten.

In de 16de, 17de en 18de eeuw werden de merken hoofdzakelijk praktisch toegepast bij het ondertekenen van acten en bij het herkenbaar maken van produkten. Vooral bij kunstenaars, bierbrouwers, pottenbakkers en enkele pijpenmakers heeft het huismerk lang dienst gedaan.

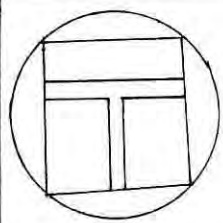
Veel voorkomende figuren bij huismerken zijn het staande- en liggende kruis of een combinatie van beide (afb.2-4), de ster, de hexagram of Davidster (afb.6) en de 5-puntige ster (afb.15). In de loop der tijden ontstonden mengvormen tussen figuren en letters (afb.15,16). De meer ontwikkelden trachtten zich op deze wijze te onderscheiden van de ongeschoolden. Deze ontwikkeling zette door totdat in het midden van de 18de eeuw het plaatsnemen van monogrammen de overhand kreeg.

De ontwikkeling van het huismerk valt ook op de hielmerken te achterhalen. In de 17de eeuw komen we de meeste figuratieve merken tegen, soms aangevuld met letters. Ook worden vaak monogrammen gezet (afb.17-20). In de volgende eeuw neemt het plaatsnemen van een monogram af en zet men losse initialen.

De algemene ontwikkeling is zover voortgeschreden dat de meesten hun handtekening konden zetten. Het plaatsnemen van een kruisje onder officiële acten wordt alleen nog door analfabeten gedaan.

Bron:

L.F. van Gent, Een wereldreis van 2000 huismerken. S.Gouda Quint, Arnhem, 1944

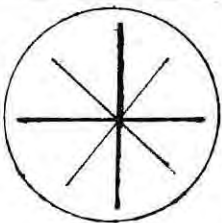
1

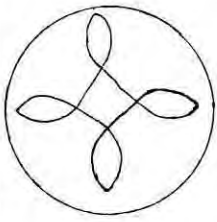
2

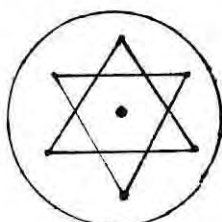
3

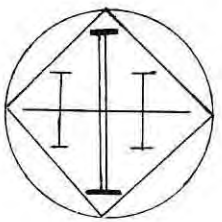
4

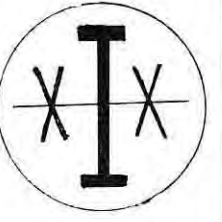
5

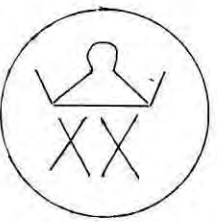
6

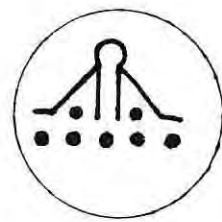
7

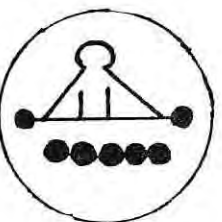
8

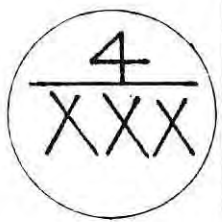
9

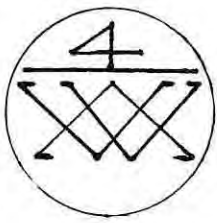
10

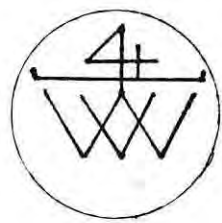
11

12

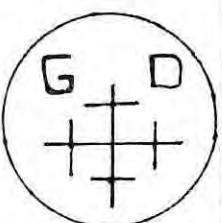
13

14

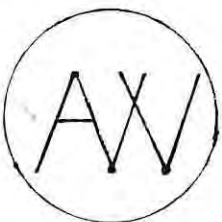
15

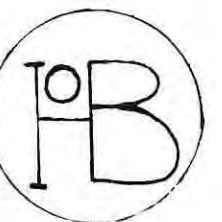
16

17

18

19

20